

FINALNI NARATIVNI IZVJEŠTAJ O PROJEKTU

Naziv projekta:	Humanity in Action Summer Fellowship u Sarajevu
Organizacija	Humanity in Action BiH, Skenderija 33, Sarajevo

Detaljni opis rezultata projekta

Inauguralni Humanity in Action Summer Fellowship održan je od 27.05.-26.06. 2016. godine u Sarajevu. Program je bio fokusiran na proučavanje nekoliko tematskih cjelina: tranzicijske pravde, postkonfliktne demokratske transformacije i politike identiteta. Svojim kvalitetom i sadržajem je upotpunio međunarodnu ponudu Humanity in Action edukativnih programa koji su fokusirani na proučavanje društvenih izazova u kontekstu zapadnoevropskih zemalja i SAD-a.

Humanity in Action Bosna i Hercegovina je ugostila ukupno 14 učesnika (fellows) iz 7 različitih zemalja (4 iz BiH, 4 iz SAD, 3 iz Francuske, 1 iz Njemačke, 1 iz Nizozemske i 1 iz Danske), te tri pripravnika (volontera) iz Srbije, SAD i Kanade. Većina učesnika je boravila kod lokalnih porodica (host families), te su s njima i njihovim članovima provodili vrijeme i upoznavali lokalne običaje i kulturu. Pored predavanja i interaktivnih radionica, HIA BiH je organizovala nekoliko posjeta različitim institucijama u Sarajevu, te 3 jednodnevne ekskurzije u Konjic, Stolac i Mostar, te Srebrenicu. Program je završio odlaskom učesnika i organizatora na Sedmu HIA međunarodnu konferenciju u Atini, gdje su zajedno sa 200 fellowsa iz 7 zemalja proveli 4 dana učeći i diskutirajući o trenutnoj migracijskoj krizi u Evropi. 3 Učesnika čije je učešće podržao OSF dolaze iz Sarajeva i Trebinja.

Istaknuti i uvaženi stručnjaci iz različitih sektora - vlade i nevladinih organizacija, stranih predstavništava, medija, te akademije – su održali predavanja i radionice o temama koje se direktno tiču i odnose na zaštitu ljudskih prava u BiH, te promociju kulture demokratskog dijaloga, suživota i pluralizma. Ugostili smo gotovo 50 predavača, uključujući Nj.E. Ambasadora Dr. Valentina Inzka, Visokog predstavnika za BiH, Ombudsmana za ljudska prava BiH gđu. Jasminku Džumhur, g. Jakoba Fincija, predsjednika Jevrejske zajednice u BiH, dr. Svetlanu Broz, i mnoge druge. Program je započeo predavanje prof. Lamije Tanović, predsjednice Upravnog odbora Humanity in Action BiH, koja je govorila o brojnim izazovima sa kojima se susrela kroz rad u bh. obrazovnom sistemu. Program je završio sa prezentacijama Fellowsa iz SAD-a i Evrope: američki polaznici su govorili o problemima poput rasizma, islamofobije, razumijevanja pojma “Latino” u SAD-u, te podijelili vlastita iskustva. Evropski polaznici programa podijelili su svoju prezentaciju u tri teme: manjine, nacionalizam i izbjeglička kriza.

Humanity in Action BiH se raduje organizovanju programa i sljedeće godine, uvećanju svoje Senior Fellow mreže, kao i kreiranju prostora za razmjenu mišljenja budućim liderima u svim zemljama u kojima HIA ima svoje urede, i dalje. Izuzetno smo zahvalni na prilici koju su nam pružile organizacije koje su podržale naš projekat, posebno Fond otvoreno društvo BiH, Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Humanity in Action Inc., Humanity in Action Njemačka, i drugi privatni donatori. Proces prijave za HIA Summer Fellowship u Sarajevu 2017 će početi u decembru. Sljedeće godine ponovo planiramo ugostiti grupu studenata iz više zemalja. Pored učesnika iz BiH koji će biti dio programa u Sarajevu, izabrat ćemo i bh. učesnike koji će putovati na druge HIA Fellowship programe u inostranstvu. Ove godine, nastavljamo intenzivan rad na fundraisingu, a već smo osigurali dio sredstava za program od National Endowment for Democracy (NED).

Sažeci predavanja:

<p>Prof. dr. Lamija Tanović, SSST</p> <p>Profesorica Tanović je nakon kratkog uvoda o komplikovanoj historiji regiona govorila o brojnim izazovima i problemima s kojima se susreće obrazovni sistem u BiH. Uz brojne primjere škola iz cijele BiH, Prof. Tanović je govorila o problemu “dvije škole pod jednim krovom”. Profesorica je takođe izrazila veliko nezadovoljstvo načinom na koji je Ustav BiH regulisao ovu sferu i stavio je u nadležnost nižih nivoa vlasti bez jakih mehanizama koordinacije sa nivoa države. Učesnici su postavljali pitanja koja se tiču etniciteta kao dijela bosnaskog obrazovanja, uloge međunarodne zajednice u BiH u reformama i sl.</p>	<p>Doc. dr. Midhat Izmirlija, Pravni fakultet UNSA</p> <p>Dr. Izmirlija je govorio o identitetima svakog građanina BiH: građanskom i etničkom, što BiH čini pluralističkom državom gdje jedna osoba ima više od jednog glasa. Docent Izmirlija je takođe ukazao na činjenicu da političke partije ne prate tradicionalni politički spektar (ljeвица ili desnica), te da su uspostavljanje vladavine zakona, te reforma sudstva koje bi u potpunosti bilo van uticaja politike, osnovni preduslovi za kreiranje stabilne demokratije u BiH.</p>
<p>Kurt Bassuener, Democratization Policy Council</p> <p>Gospodin Kurt Bassuener se obratio grupi putem Skype-a iz Beograda. Govorio je o post-dejtonskoj BiH, kao krhkoj pravno-političkoj strukturi koju Amerikanci vide kao demokratiju jer su bili odgovorni za stvaranje takve države. Gospodin Bassuener je ukazao na problem presporog povlačenja međunarodne zajednice sa političke scene BiH, te nedostatak kapaciteta lokalnih vlasti za potpuno političko djelovanje. Naglasio je da su narodi BiH poprilično cinični po pitanju političkog sistema svoje države, ali nikako apatičan. Međutim, mnogi glasaju protiv svojih dugoročnih interesa da bi dosegli one kratkoročne.</p>	<p>Ivana Korajlić, Transparency International BiH</p> <p>Gospođa Korajlić je govorila o ulozi TI-a u pružanju pravne pomoći i savjetovanju građana. Ukazala je na trenutne probleme u političkom sistemu BiH, koji obeshrabruju ljude da istupe i prijave korupciju. Gospođa Korajlić smatra da su trenutne etničke podjele samo prepreka u stvaranju transparentne vlade, zato što političari svakom problemu dodaju etnički narativ. Bilo je i dosta uspješnih primjera, gdje su se neke reforme sprovele po savjetu TI, i rezultati su uvijek bolji kada se radi u okviru jedne institucije nego u okviru cijelog sistema. Građani su takođe počeli prijavljivati korupciju, te tako postali agenti promjena.</p>
<p>Doc. dr. Damir Kapidžić, Fakultet političkih nauka UNSA</p> <p>Dr. Kapidžić je pričao o demokratiji u multietničkim državama, koristeći specifične primjere institucionalnog i političkog predstavljanja u BiH. Profesor Kapidžić smatra da su političke partije nezaobilazan faktor u tranzicijskoj demokratiji uprkos činjenici da su upravo one jedan od uzroka nefunkcionalnosti političkog sistema. Profesor je definisao etničke grupe sa gledišta konstruktivizma, te ukazao na fenomen koji se javlja u BiH, gde se mobilizacija oko etničkih grupa prenijela na osnivanje novih etničkih partija. U političkom sistemu BiH, etnicitet je postao institucionalizovan. Razne pozicije u vladi se dodjeljuju ljudima određenih etničkih grupa, što znači da institucije određuju kriterije koje neko mora ispuniti.</p>	<p>Prof. dr. Asim Mujkić, Fakultet političkih nauka UNSA</p> <p>Profesor Mujkić je govorio o ulozi etnopolitike u bivšim republikama Jugoslavije. Prema njegovom mišljenju, trenutni sistem je dizajniran da stvori krizu, i možemo ga osloviti kao “etnokratiju”, koja se bazira na institucionalizaciji etničkih razlika i teoretizaciji etniciteta. Profesor Mujkić je pomenuo i koncept “zamišljenih zajednica”, koje su kao homogene nacionalne države sa veoma malim procentom manjina, i kako takve zajednice prevladavaju Balkanom. Profesor je takođe pričao o protestima iz 2014 godine, iznoseći primjer djece koja su rođena poslije februara 2013 koaj nisu mogla izvaditi putne isprave. Prema njegovim riječima, protesti su samo jedan od dokaza koliko daleko su političke elite bile spremne ići radi svojih interesa. Protesti su sami po sebi bili važni jer nisu bili etnički bazirani. U svom izlaganju, profesor se nadovezao na problem jezika u BiH, te njegove veze sa (ne)uspješnim projektima izgradnje nacija u zemlji i regiji.</p>
<p>Nihad Kreševljaković, SARTR</p> <p>Nihad Kreševljaković je govorio o svom angažmanu u SARTR projektu tokom rata. Govorilo se o dva festivala koja su se održala jos dok je grad bio pod opsadom, gdje su ljudi dolazili ne da bi bili viđeni, već da bi gledali. Drugi važan kulturni događaj tokom opsade je bila izvedba Čekajući Godoa, u režiji Susan Sontag koja je po mišljenju g. Kreševljakovića bila jedna od najvjerovatnijih stvari koje je vidio.</p>	<p>Samir Beharić, Odliv mozgova</p> <p>Centralna tema ovog predavanja bila je sistem “dvije škole pod jednim krovom”. G. Beharić je nakon uvodnog predavanja, održao radionicu, gdje je učesnike podijelio u tri grupe, a svaka je zastupala po jednu stranu – političare, prof. historije i učenike. Učesnike je zanimalo da li postoje neke predložene solucije za ovaj problem, te zbog čega se veliki broj ljudi zalaze i podržava ovaj vide segragacije u školama.</p>

<p>Darko Brkan, Udruženje “Zašto ne?”</p> <p>G. Brkan je pričao o ulozi svoje organizacije “Zašto ne?” u nevladinom sektoru Bosne i Hercegovine. Ova organizacija je aktivna od 2000. godine, te spada u top 10% aktivnih organizacije civilnog društva. Što se tiče trenutne političke scene, g. Brkan vjeruje da su šanse za kompromis izuzetno male i da je neophodna posvećenost šire društvene zajednice u širenju tolerancije, ali i pozivanju politički aktivnih na odgovornost. Gospodin Brkan je takođe govorio o JMBG protestima 2013. godine, te protestima iz februara 2014. godine, te aktivnoj ulozi svoje organizacije u istim. Kada je u pitanju prvi talas protesta, on je smatrao da je nakon ispunjenja uslova od strane vlade, bilo logično napustiti iste, ali se većina nije u tome složila. To je dovelo do sljedećih protesta u 2014. godini, Učesnike je interesovala mobilizacija u toku protesta, te da li su u njima učestvovala studentske organizacije ili sindikati.</p>	<p>Maja Baralić-Materne, BH Radio 1</p> <p>Predavanje o sevdah muzici je pripremila Maja Baralić-Materne, etnomuzikolog. Gospođa Baralić-Materne je govorila o važnosti i historiji sevdah muzike. Definirala ih je kao ljubavne pjesme koje bude tugu i opisuju ono što je drago srcu. Nastale su prije više od sto godina, a prenosile su se s koljena na koljeno. Sevdah se mijenjao kroz historiju, od vremena kada ženama nije bilo dozvoljeno svirati na instrumentima do današnjih novih izraza u muzici koje izvode Božo Vrećo, Damir Imamović, grupa Divanhana.</p>
<p>Ivana Kešić, CIVITAS BiH</p> <p>Gospođica Kešić je govorila o svom dugogodišnjem radu sa omladinom u BiH. Gospođica Kešić je podijelila učesnike na dvije grupe, prva grupa je zagovarala nošenje školskih uniformi, a druga je trebala biti načelno protiv. Susret je završen nakon kratke debate i osvrta učesnika na iznesene argumente, a sve u kontekstu promocije (su)života u multikonfesionalnom društvu.</p>	<p>Damir Šaljić, British Embassy in Sarajevo</p> <p>Gospodin Šaljić se u svojoj prezentaciji osvrnuo na strukturalne ekonomske probleme s kojima se suočava postkonfliktna BiH, te je naglasio da institucionalna struktura ne odgovarama zahtjevima tržišne ekonomije i da se u većini slučajeva ekonomska pitanja rješavaju na entitetskom nivou, a veoma rijetko na državnom. Govorilo se o infrastrukturi, pitanju izvoza i uvoza dobara, te drugim tekućim pitanjima vezanim za bh. ekonomiju, a u kontekstu ljudskih prava.</p>
<p>Emina Ganić, Sarajevo Film Academy</p> <p>Gospođica Ganić je govorila o preplitanju kulture i ljudskih prava u BiH. Rat u Bosni je bio prvi rat koji se u potpunosti mogao pratiti na TV-u, rat u kojem su prve mete bila porodiljska odjeljenja u bolnicama, te biblioteke, što indicira da se vodio rat i među kulturama. Prema riječima naše gošće, kultura je bila veoma jaka tokom rata, kao rezultat humanizma, i dozvoljavala je ljudima da budu slobodni u svojim kreacijama. Govorila je i o svom angažmanu na Sarajevo Film Festivalu, te o fantastičnim umjetnicima koji su svojim radom na Festivalu godinama oblikovali kulturu grada i postavljali standarde za one koji dolaze.</p>	<p>Amer Osmić, Fakultet političkih nauka UNSA</p> <p>G. Osmić je govorio o svom istraživanju u sklopu studije o mladima u BiH na kojoj je radio, te fenomenu odliva mozгова. Istraživanje je obuhvatilo 1,004 učesnika između 15 i 27 godina, iz Republike Srpske i Federacije BiH. Studija je identifikovala nekoliko ekonomskih motiva zbog kojih mladi napuštaju zemlju: lakše zaposlenje, bolje obrazovanje i veće šanse za uspješno vođenje biznisa. Prema riječima gospodina Osmića, odlazak mladih u inostranstvo u potrazi za boljim životom je rezultat neulaganja u omladinu, te nedostatka strateških planova vlasti na svim nivoima u BIH da zadrže mlade u zemlji.</p>
<p>Hariz Halilović, RMIT Univerzitet u Melburnu</p> <p>Dr. Halilović ju svom predavanju govorio o identitetima bh. dijaspori, kao deteritorijalizirane transnacionalne zajednice. Dr. Halilović je definisao dijasporu kroz četiri aspekta: razlog migracije, veze sa rodnim krajem, veze sa državom u kojoj su sada i kroz društvenu organizaciju. Učesnike je interesovalo da li buduće generacije imaju želju ostati u dijaspori, ili da li se žele još više uključiti i integritati u BH društvo.</p>	<p>Svetlana Broz, GARIWO</p> <p>Dr. Broz je govorila o njenom radu kao kardiologa tokom rata, što joj je dalo priliku da svjedoči mnogobrojnim pričama i događajima. Kada je shvatila da uopšte nisu rijetke situacije u kojima osoba jedne etničke pripadnosti pomaže osobama druge etničke pripadnosti, počela je skupljati njihova svjedočenja. Skupla ih je preko 100, međutim, ukradeni su iz njene kuće, u incidentu za koji ona smatra da je politički motivisan. Uspjela je skupiti nova svjedočanstva, i objaviti knjigu “Dobri ljudi u zlim vremenima” 1999. godine. Učesnike je interesovalo da li je imala problema kada je objavljivala knjigu u Banjoj Luci ili u Beogradu. Knjiga nikada nije objavljena u Beogradu, iako je za nju daleko bitnije da je objavljena u Bosni, jer ipak sadrži svjedočenja ljudi iz Bosne.</p>

<p>Almir Alić, ICTY ured u Sarajevu</p> <p>G. Alić je govorio o ulozi Međunarodnog tribunala za ratne zločine počinjene na prostorima bivše Jugoslavije, te procesuiranju optuženih, kao i procesu prenošenja predmeta na domaće sudove nakon što se mandat MKSJ završi. Ukratko je govorio o ratovima koji su se dogodili na ovim prostorima, naglašavajući da omladina još uvijek oješća posljedice rata. Tribunal je dao glas mnogim žrtvama rata, više od 500 ljudi je svjedočilo, a 85% nije htjelo zaštitu identiteta. 161 osoba je optužena od strane ICTY, 20 proglašeno krivim, 80 osuđeno sa na zatvorske kazne od ukupno 1100 godina zatvora, a izrečeno je i 5 doživotnih kazni. Zaključeno je da je individualizacija krivice nužna da bi spriječila kolektivna krivica što bi dovelo do stigmatizacije i novog konflikta.</p>	<p>Nicolas Moll, nezavisni historičar</p> <p>Dr. Moll je govorio o situacijama kada osobe ne žele priznati zločine onih koji pripadaju njihovoj etničkoj skupini. Konkretno, koristio se primjer zločina protiv Srba u Sarajevu koje su počinili pojedini pripadnici Armije BH za vrijeme opsade Sarajeva, na Kazanima 1993 godine. Postoje različiti stavovi po ovom pitanju. Samo jedna politička strana je posjećivala mjesta stradanja, i nije se o tome govorilo sve do 2014 godine. Postoje i ostali zločini nad Srbima, ali nema oficijalne komisije koja se bavi ovim pitanjem pa nema ni tačnih podataka o stradalim osobama. Dr. Moll smatra da svi oblici poricanja zločina postoje u Sarajevu – tišina, relativizacija, priznavanje, minimiziranje – ali postoje grupe ljudi, nevladine organizacije, umjetnici, i historičari koji se bave ovom tematikom.</p>
<p>Jakob Finci, Jevrejska zajednica u BiH</p> <p>G. Finci je govorio o presudi u predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine izrečenoj na Evropskom sudu za ljudska prava u korist g. Sejdića i g. Fincija. Nakon uvodnog dijela o sadržaju predmeta i samom postupku, g. Finci je zaključio da je implementiranje izrečene presude skoro nemoguće pored svih problema s kojima se država susreće, kao npr. nezaposlenost i izuzetno loše političko stanje u državi. Iako implementacija suštinski zahtjeva promjenu samo jedne rečenice u Ustavu, za to ne postoji političke volje. Učesnike je interesovalo da li Bosna ima problem sa antisemitizmom, na šta je gospodin Finci odgovorio ne, jer Jeverji žive u BiH više od 450 godina i dobro su integrirani u društvu.</p>	<p>Predrag Pašić, trener i bivši nogometaš</p> <p>G. Pašić je govorio je o tragedijama koje su se događale širom Jugoslavije na nogometnim stadionima i samo zbog promocije političke agende. Kasnije se fokusirao na nogometne škole koju je osnovao za vrijeme rata i opsade grada, u kojoj je treniralo oko 300 djece svih etničkih i vjerskih pripadnosti. Kasnije su on i njegovi saradnici uspjeli organizovati časove informatike, engleskog jezika, te plivanja. Škola je sada zatvorena zbog manjka finansijskih sredstava, a ponovno afirmiranje duha ove pkole, je prema mišljenju g. Pašića, jedan od neophodnih koraka ka pomiranju mladih u Sarajevu.</p>
<p>Selma Porobić, Centar za studije izbjeglica UNSA</p> <p>Dr. Porobić je govorila o raseljenim licima i povratnicima u BiH. Predstavila je rezultate tri nedavna istraživanja o migraciji, s posebnim fokusom na prisilno iseljavanje na prostorima bivše Jugoslavije. Akcenat je stavljen na analizu aneksa 7 Dejtonskog mirovnog sporazuma, koji se odnosi na pravo na povratak, te osiguravanje svih neophodnih uslova za boravak i život, što je bilo jako teško nakon završetka rata, kada svi žlocinci još uvijek nisu ni bili uhapšeni i procesuirani.</p>	<p>Nj. E. Ambasador Dr. Valentin Inzko, OHR</p> <p>Visoki Predstavnik za BiH, dr. Valentin Inzko se u svom predavanju fokusirao na ulogu OHR-a u post-konfliktnoj BiH, historiji zemlje, svojim ovlastima i najznačajnijim promjenama u društvu od 1995 do danas. Prema mišljenju Ambasadora Inzka, najveći zabilježeni uspjeh je kreiranje zajedničke vojske, za šta je trebalo skoro 10 godina. Visoki predstavnik se osvrnuo na trenutno stanje u oblasti ljudskih prava u BiH, te je u tom kontekstu naglasio da se rat u BiH i dalje vodi, samo kroz političke, psihološke i administrativne igre. On smatra da najavljeni referendum u Republici Srpskoj dodatno komplikuje stvar i stvara jako lošu atmosferu u zemlji, te da će Međunarodna zajednica i dalje ostati pristuna u BiH, da podrži državu na evropskom putu.</p>
<p>Jazminka Džumhur, Ombudsperson za ljudska prava</p> <p>Gospođa Džumhur je govorila o svojoj ulozi kao ombudsperson za ljudska prava u BiH. Bile je veoma kritična kada je upitanju trenutna implementacija međunarodnih standarda za ljudska prava u BiH. Naglasila je da se više od pola žalbi koje primi ured Ombudsmana odnosi na sudstvo i administraciju BiH. Građani se obraćaju Ombudsmenu jer ne postoje institucije koje bi sprovele odluke Evropskog suda za ljudska prava, ali i zbog dužine redovnog sudskog postupka.</p>	<p>Aiša Telalović, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH</p> <p>Aiša Telalović iz Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH govorila je o trenutnom odnosu države i iseljeništa, te projektima koje Ministarstvo implementira vezano za ovu problematiku. Gospođa Telalović dotakla se i Daytonskog sporazuma, te sa učesnicima razgovarala o izazovima koji se javljaju prilikom njegove implementacije. Istakla je da građani moraju da se aktivno uključe u proces konsultacija oko zakonodavnih rješenja.</p>

<p>Gospođa Džumhur je takođe govorila o posebnim izvještajima koje piše ured, radi podizanja svijesti o pitanjima od značaja za širu javnost, poput manipulacije ili zlostavljanja ranjivih grupa, kao neimplementacije međunarodnih obaveza BiH.</p>	<p>Učesnike je posebno zanimalo zašto je Bosnu i Hercegovinu zaobišla aktuelna izbjeglička kriza, a gospođa Telalović govorila je o nedostatku kapaciteta i pitanje povezala sa položajem interno raseljenih lica u Bosni i Hercegovini.</p>
<p>Panel “Žene u bh. politici”</p> <p>Tokom panel diskusije sa prof. dr. Jasnom Duraković, zastupnicom u Parlamentu Federacije BiH i Sabinom Ćudić, zastupnicom u Skupštini Kantona Sarajevo, učesnici programa razgovarali su o realnosti i izazovima položaja žena u politici u BiH. Gospođa Ćudić je istakla da se slaba uloga žena u politici posebno ogleda kroz nezastupljenost u raznim organima, poput Predsjedništva BiH, kao i da je glavni problem nedostatak demokratskih procesa u samim političkim partijama. Sa učesnicima je razgovarala i o forumima žena unutar partija kao mehanizmima uspostavljanja ravnopravnosti, te obrazložila kako mogu nanijeti jednaku štetu muškarcima i ženama. Prof. Duraković složila se sa gospođom Ćudić da političke partije, čak i liberalne, nisu demokratske, te da u BiH generalno nema dovoljno demokratije. Ona vjeruje da uzroci diskriminacije žena proizlaze iz činjenice da je BiH i dalje patrijarhalno i konzervativno društvo. Učesnici su postavili više pitanja o odnosu zastupanja interesa partije ili interesa etno-nacionalnih grupa u odnosu na interese žena, kao i diskriminaciji žena u javnom životu.</p>	<p>Danijela Majstorović, Filološki fakultet Banja Luka</p> <p>Prof. dr. Danijela Majstorović sa Univerziteta u Banjoj Luci svoje predavanje je bazirala na vlastitom članku o političkom i ekonomskom rekonstruiranju u BiH nakon protesta u februaru 2014. godine. Za prof. Majstorović, glavni problem u BiH je da je rat još nije završen, jer još uvek postoji ratna retorika i logika i u mnogim stvarima koja stvara negativan mir. Učesnicima je izložila karakteristike tri identifikovana perioda političko-ekonomske restrukturiranja u BiH nakon rata, te sa njima razgovarala o tendenciji slabljenja međunarodnog uticaja i povećanju uticaja etnonacionalizma. Prof. Majstorović govorila je i o izazovima Daytonskog sporazuma, te istakla kako smatra da upravo sporazum blokira povratak sistema parlamentarne demokratije u BiH.</p>
<p>Nedim Kulenović, Vaša Prava</p> <p>Nakon uvodnog predavanja o položaju izbjeglica u međunarodnom pravnom sistemu i analize izbjegličke krize, g. Kulenović je sa učesnicima organizovao višesatnu praktičnu radionicu zasnovanu na pripremi i analizi fiktivnog slučaja, s ciljem približavanja i boljeg razumijevanja pravnih i praktičnih aspekata migracijske krize koja je pogodila Zapadni Balkan. Govorio je i o radu svoje organizacije “Vaša Prava”, najveće organizacije u BiH koja pruža besplatne pravne usluge. Učesnike je posebno zanimalo zašto se BiH nije našla na balkanskoj izbjegličkoj rutu, te su razgovarali o geografskom položaju države koja je okružena planinama, ali i o tome da bi put kroz BiH otežao i produžio put ka EU.</p>	<p>Judith Goldstein, Humanity in Action Inc.</p> <p>Dr. Judith Goldstein, osnivačica i izvršna direktorica Humanity in Action, svoj razgovor sa učesnicima započela je postavljanjem pitanja o tome šta je za njih predstavljalo najveći izazov tokom programa. Nakon kratke diskusije, započela je izlaganje o različitim načinima prihvatanja zločina u različitim društvima, poput ropstva i genocida. Prema riječima Dr. Goldstein, stvaranje homogenih društava nakon Drugog svjetskog rata vodio je osposobljavanju istih da stvore sopstvene priče. Sa učesnicima je razgovarala i o izbjegličkoj krizi, koju je karakterisala i kao krizu integracije, te učesnike pitala o njihovim stavovima. Dr. Goldstein vjeruje de da je iskustvo iz BiH ključno u mnogim drugim slučajevima. Dr. Goldstein govorila je i o radu Humanity in Action, aktivnoj mreži ranijih polaznika svih ljetnih programa, te pohvalila kolege iz BiH koji su doprinijeli ugledu programa. Učesnike je posebno zanimalo kako se u različitim programima analiziraju različiti izazovi, poput rasizma, prava starosjedilaca u SAD-u, te imigracije.</p>
<p>Damir Banović, Pravni fakultet UNSA</p> <p>Damir Banović sa polaznicima programa je razgovarao o pravima pripadnika LGBT populacije u BiH. Objasnio im je kako sve grupe nisu jednako uključene, te da su prava transrodnih osoba najslabije razrađena. Istakao je da, iako član 2. Ustava BiH zabranjuje diskriminaciju, seksualna orijentacija, rodni identiteti i seksualne karakteristike nisu uključeni u listu zaštićenih kategorija. Međutim, spol i seksualni identitet su bili uključeni u Zakon o ravnopravnosti polova u BiH 2003.godine.</p>	<p>Prezentacija učesnika iz SAD-a</p> <p>Učesnici iz SAD-a održali su zajedničku prezentaciju o problemima koji su im bliski, te ličnim iskustvima vezanim za život u SAD. Sa svojim kolegama iz Evrope razgovarali su o izazovima sa kojima se susreću u izbornom procesu u četvrtima sa visokim postotkom afro-američkog stanovništva, pokretu Black Lives Matter, rasizmu i islamofobiji u američkom društvu, odnosu države prema imigrantima, životu u latinoameričkim zajednicama, te identitetu.</p>

<p>G. Banović je istakao da mnogi pripadnici LGBT populacije ne prijavljuju diskriminaciju u strahu od javnog otkrivanja svog identiteta. Sa učesnicima je razgovarao i o definiciji braka u porodičnim zakonima na nivou entiteta i u Brčko Distriktu. On je također govorio o konkretnim primerima nasilja prema LGBT osobama u BiH, posebno u februaru 2014. i martu 2016. godine. Učesnike je najviše zanimalo kakav je svakodnevni život LGBT osoba u BiH, a g. Banović je naglasio ulogu interneta kao najvažnijeg sredstva komunikacije. Učesnici su također postavljali pitanja o mogućnosti organizovanja parade ponosa u Sarajevu, te reakcijama na održane događaje manjih razmjera.</p>	<p>Prezentacije učesnika iz Evrope</p> <p>Učesnici iz drugih evropskih zemalja podijelili su svoju prezentaciju na tri glavne teme: manjine, nacionalizam i izbjeglička kriza. Podijelili su i mnoge lične priče o svojim iskustvima sa rasizmom i diskriminacijom. Učesnica iz Holandije govorila je o liberalnoj percepciji Holandije, te stvarnom stanju koje je zapravo suprotno. Učesnici su podijelili i svoje stavove o tada aktuelnom referendumu u Velikoj Britaniji, te mogućim posljedicama koje bi prouzrokovalo njen izlazak iz Evropske unije.</p>
---	--

Studijske posjete

Posjeta religijskim ustanovama u Sarajevu i predavanje o međureligijskom dijalogu u BiH

Učesnici su posjetili nekoliko vjerskih institucija i objekata u Sarajevu. Najprije su posjetili Katedralu Srca Isusova gdje su imali priliku čuti o položaju katoličke zajednice u Sarajevu. Nakon toga su bili u Jevrejskom muzeju, gdje su sa vodičem razgovarali o najvažnijim arhitektonskim specifičnostima ovog objekta. Treća posjeta je bila upriličena u staroj pravoslavnoj crkvi na Baščaršiji, koja datira još iz 16. vijeka. Nakon kratke pauze za ručak, učesnici su se uputili prema aškenaskoj sinagogi, gdje su imali priliku slušati predavanje dr. Elijasa Taubera o historiji jevrejske zajednice u Sarajevu. Na kraju dana, učesnici su posjetili Gazi Husrev-begovu džamiju, gdje su čuli mnogo o nastanku i razvoju islamske zajednice u BiH.

Posjeta Tunelu spasa, Javrejskom groblju i Olimpijskoj bob stazi na Trebeviću

Gen. Jovan Divjak je vodio učesnike u obilazak dva veoma važna mjesta iz vremena opkoljenog Sarajeva. Prvo mjesto je Tunel spasa, koji je za vrijeme rata bio jedini način izlaska i ulaska u grad. Učesnici su imali priliku proći kroz jedan manji dio tunela i pregledati slike koje svjedoče o nastanku istog. Drugo mjesto koje su učesnici obišli bilo je staro jevrejsko groblje, koje se nalazi na brdu iznad grada. Gen. Divjak je sa učesnicima podijelio svoja lična iskustva iz ratnih vremena. Nakon toga, učesnici su ručali na Žutoj tabiji, vidikovcu s kojeg se pruža pogled na cijelo Sarajevo. Dan se završio posjetom planini Trebević, poznatoj po bob stazi korištenoj na Olimpijskim igrama iz 1984. godine.

Posjeta Konjicu, Titovom bunkeru i Boračkom jezeru

Učesnici fellowshpa su u toku prve sedmice svog boravka u BiH posjetili Konjic. Najprije su razgledali centar grada i istraživali područje oko Stare kamene ćuprije. Odmah nakon toga, uslijedila je posjeta Titovom bunkeru, gdje su učesnici imali priliku da saznaju nešto više o simbolima Hladnog rata, ulozi Jugoslavije u bipolarnom političkom svijetu. Tu su, uz vodiča, imali priliku vidjeti posebno opremljene sobe za Maršala Tita i njegove najuže saradnike. Tokom posjete, učesnici su rezgledali i izložena umjetnička djela. Obilazak je završen ručkom na obalama Boračkog jezera.

Posjeta Gradu Sarajevu

Gospodin Ramiz Kadić, pomoćnik gradonačelnika za sport, kulturu i obrazovanje, je govorio o trenutnoj situaciji u kojoj se Grad Sarajevo nalazi i vezama koje grad ima sa ostalim vladinim institucijama u BiH. Pored prezentacije osnovnih informacija o nastanku i razvoju grada, g. Kadić je govorio i o kompleksnom uređenju BiH. Gospodin Kadić je mišljenja da postkonfliktno bh. društvo može biti ponovo izgrađeno samo od strane mladih ljudi. On smatra da promjena ustava može osigurati političku i ekonomsku jednakost svih građana zemlje.

Posjeta Stocu i Mostaru

Učesnici fellowshipa su tokom druge sedmice svog boravka u BiH posjetili dva multietnička grada u Hercegovini – Stolac i Mostar. Pored posjete kulturno-historijskim objektima (Radimlja i Stari most), učesnici su imali priliku da slušaju nekoliko predavanja. Prvo od njih održao je dr. Gorčin Dizdar, ispred Fondacije Mak Dizdar, na temu historije stećaka i drugih spomenika kulture u BiH. Nakon toga, Demir Mahmutćehajić, vijećnik u Općinskom vijeću Stolac, koji je govorio o političkoj krizi u gradu na Bregavi, te o trenutnim izazovima u izgradnji mira i pomirenju među Hrvatima i Bošnjacima. Treće predavanje je održao g. Marko Barišić, arheolog iz Mostara, na Partizanskom groblju. Govorio je o spoju arhitekture i ljudskih prava, preplitanju ove dvije sfere i značaju spomenika u izgradnji identiteta u gradu. Četvrto i posljednje predavanje je održano u United World College-u u Mostaru, gdje su učesnici razgovarali sa prof. Dženanom Halakovićem o problemu “dvije škole pod jednim krovom” i ulozi UWC u integraciji učenika.

Posjeta Srebrenici i Memorijalnom centru u Potočarima

Posjeta Srebrenici je upriličena u trećoj sedmici fellowshipa. Učesnici posjetili mezarje, gdje su pokopane hiljade žrtava genocida iz 1995. Nakon obilaska, učesnicima se obratila gospođa Amra Begić-Fazlić, direktorica istraživačkog centra Memorijalnog centra Potočari. Gospođa Begić je održala predavanje o historiji Srebrenice, genocidu koji se desio u julu 1995 godine. Učesnici su imali priliku istražiti memorijalni centar, mjesto koje je za vrijeme rata bilo baza UN, razgledati sve fotografije zločina, te pogledati film u multimedijalnom centru. Ostatak dana su proveli u centru grada.

Posjeta Tužilaštvu BiH

Učesnicima fellowshipa su se ispred Tužilaštva obratili g. Boris Grubešić, iz ureda za odnose s javnošću, te g. Mirza Hukeljić, tužilac. Prezentiran je rad Tužilaštva BiH, a fokus je bio usmjeren na procesuiranje ratnih zločina na državnom nivou. Naglašeno je da je Odjeljenje za ratne zločine podnijelo preko 600 tužbi, zbog teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava. G. Hukeljić, jedan od najmlađih tužioca u državi, prvih 5 godina radio je na slučajevima ratnih zločina, a sada radi u Odjeljenju za organizovani kriminal. Tokom svog rada na predmetima za ratne zločine se fokusirao na seksualna zlostavljanja tokom rata.

Posjeta Al Jazeera Balkans

Melina Kamerić iz PR odeljenja u Al Jazeera Balkans je govorila o specifičnoj ulozi ove televizije u regionalnom medijskom diskursu, kao i raznim izazovima sa kojima su se susreli prilikom osnivanja 2011. godine. Naglasila je i posvećenost ove medijske kuće objektivnom izvještavanju, te sa učesnicima razgovarala o koordinaciji rada regionalnih centara Al Jazeera Balkans. Prema riječima gospođice Kamerić, Al Jazeera Balkans je na prvom mestu u regionu kada su u pitanju društveni mediji, te održava vrlo aktivan blog na kojem se oglašavaju razne ličnosti iz javnog života i nude dodatnu perspektivu o dešavanjima u regiji.

N1

Suzana Stambol, izvršni producent u N1 televiziji, predstavila je način izvještavanja televizije. Ova medijska kuća prezentuje i regionalni i nacionalni sadržaj, te ima specifičan položaj kao ekskluzivni partner CNN za regiju. Učesnike su bili posebno zainteresovani za pristup N1 televizije izvještavanju tokom protesta u februaru 2014. godine, a gospođa Stambol objasnila im je kako televizija održava balans u izvještavanju o temama oko kojih je javnost podijeljena kroz razgovore sa više gostiju koji zastupaju različite stavove. Učesnici su posjetili i studio u kojem se snima popularna emisija “Pressing”, te čuli nešto više o programskoj politici televizije.

Posjete muzejima u Sarajevu

Posljednja studijska poseta koju su učesnici imali tokom programa je bila posjeta Zemaljskom muzeju BiH i Historijskom muzeju BiH. Marica Filipović, zamjenica direktora Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, sa učesnicima je razgovarala o historiji muzeja, kao i izazovima sa kojima se muzej trenutno suočava kako bi ostao otvoren. Gospođa Filipović istakla je ključnu manu Daytonskog sporazuma koja se ogleda u nedostatku regulacije državnog finansiranja institucija, uključujući i institucije kulture. Učesnici su imali priliku razgovarati o uspješnim akcijama Culture Shutdown i #JaSamMuzej, provedenim nakon zatvaranja muzeja u jesen 2012. godine, kao i trenutnim naporima muzeja da ostane otvoren za posjetioce. Nakon diskusije u Zemaljskom muzeju, učesnici su imali vođeni obilazak stalnih postavki Historijskog muzeja BiH posvećenim opsadi Sarajeva i životu za vrijeme Jugoslavije.

Datum: 16.10.2016.